

БЪЛГАРИЯ В ЕС – ПЕТ ГОДИНИ ПО-КЪСНО**Алеко Стоянов**

спец. „Европеистика”, курс, УНСС– София

BULGARIA IN THE EU – FIVE YEARS LATER**Aleko Stoyanov**

UNWE – Sofia

Abstract: *It has been five years since Bulgaria became a member of the European Union. Half a decade later Bulgaria is still the poorest country in the union with GDP per capita equals to only 44% of the EU average. The repeatedly critics in regards to the corruption, organized crime, and fund abuses have not played a positive role and now Bulgaria is prevented to join the Schengen area. These disturbing facts are the reason why a more in-depth and coherent analysis of the Bulgarian achievements in the last five years is needed.*

Key words: *Bulgaria, EC, EU, Europe, Schengen area, European funds, CVM, corruption, judiciary reform, fight against organized crime, economic crisis, public opinion.*

Изминаха пет години откакто България стана пълноправен член на Европейския съюз (ЕС). Време е да се направи равностойна за положените усилия и постигнатите резултати. След половин десетилетие в ЕС България (2007-2012) продължава да е обявявана за най-бедната страна в съюза. Тя не само е на последно място в ЕС, но заема и едно от последните места в Европа.^[1] Усвояването на средства от европейските фондове е далеч от желаното. Механизмът за сътрудничество и проверка^[2] от страна на Брюксел не само не е премахнат, но няма и такива изгледи предвид постоянните критики от Брюксел. Неблагоприятните доклади за напредъка на България отдалечават страната от влизане в Шенгенската зона, което забавя и по-пълната ѝ интеграция в ЕС. Тези тревожни тенденции дават повод да се помисли какво трябва да се направи, за да се подобри ситуацията, така че в следващите пет години България да преодолее тези препятствия и ползите от членството в ЕС да започнат да се усещат по-осезателно.

Българската икономика

Като цяло българската икономика е малка и се влияе силно от международната конюнктура. Световната икономическа криза се отрази негативно на страната, а последиците от нея все още не са преодолені. Малко преди началото на кризата през 2008 г. инфлацията в България достигаше 12%, а само година по-късно през 2009 г.

¹ Виж Евростат:

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tec00114>

² С присъединяването на България и Румъния към общността през 2007 г. за първи път беше въведен механизъм за сътрудничество и проверка, чиято основна цел е да наблюдава напредъка по отношение на противодействието на организираната престъпност, съдебната реформа и борбата с корупцията.

падна до 2,9%, като за 2011 г. е 3,4%^[3]. Същевременно в сферата на заетостта страната се представя относително добре. Безработицата в България за месец декември 2011 г. е 11,2%, което е с около 1% повече от средното за ЕС.^[4] В сравнение с други страни членки като Португалия – 14,6%, Испания – 23,1%, Ирландия – 14,7%, Гърция – 19,9% (данните за Гърция са за месец ноември 2011 г.), Словакия – 13,4%, Литва – 14,3% и Естония – 11,7% България се представя значително по-добре.^[5] Въпреки това brutният вътрешен продукт (БВП) на глава от населението остава най-ниския в ЕС и един от най-ниските в Европа със стойност от 44% от средния за ЕС^[6]. Освен това от данните на Министерство на финансите за размера на държавния дълг като част от БВП става ясно, че от декември 2010 г. до декември 2011 г. той се е увеличил с 0,4%, от 14,9% на 15,3% или това е повишение с 560,9 млн. евро.^[7]

Интересно е да се отбележи, че Балансът по текущата сметка през ноември 2011 г. е отрицателен в размер на 126.5 млн. евро, като по този начин излишъкът от началото на годината възлиза на 1.2 млрд. евро (3% от БВП). Растежът на износа през този месец изпреварва този на вноса (съответно 19.1% срещу 5.7% на годишна база), в резултат на което търговският дефицит спадна с 50% спрямо година по-рано до 282.8 млн. евро.^[8]

Тези данни обаче са леко подвеждащи. Макар и да са верни е важно да се отбележи, че положителният баланс се дължи не толкова на увеличението експорт, колкото на силно заниженото вътрешно потребление, което намалява търсенето, а от там и вноса. В момента когато икономиката започне да излиза от кризата тази ситуация ще се промени, а търговският дефицит отново ще се увеличи. Не на последно място успехът на българския експорт се дължи и на финансовите стимули, които бяха раздадени от правителствата в страните купувачи стоките на експортно ориентирани български фирми. Този период обаче отмина. Със свиването на покупателната сила на страните внасящи стоки от България ще намалят и поръчките за българските фирми.

Имайки предвид размера на българската икономика страната разчита основно на Преки чуждестранни инвестиции (ПЧИ). За 2010 г. привлечените ПЧИ възлизат на 1,6 млрд. евро при 2,4 млрд. евро за 2009 г.^[9] Очакванията за 2011 г. е тенденцията на намаляване на ПЧИ да се запази. В тези условия България трябва да използва всички налични възможности за привличане на капитали, а един от тези инструменти са европейските фондове и по-конкретно оперативните програми.

³ Виж Евростат:

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&language=en&pcode=tsieb060&tableSelection=1&footnotes=yes&labeling=labels&plugin=1>

⁴ Виж Евростат:

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&language=en&pcode=teilm020&tableSelection=1&plugin=1>

⁵ Пак там.

⁶ Виж Евростат:

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tec00114>

⁷ „Текущо икономическо развитие на България. Избрани теми, януари 2012”. Дирекция: Икономическа и финансова политика, Министерство на финансите на Република България, стр. 15.

⁸ Пак там стр. 4

⁹ Доклад по отчета за изпълнението на Държавния бюджет на Република България за 2010 година. Министерство на финансите на Република България, стр. 159.

Европейските оперативни програми

В периода 2007-2013 г. бюджетът за седемте оперативни програми – Транспорт, Околна среда, Регионално развитие, Развитие на човешките ресурси, Конкурентоспособност на българската икономика, Административен капацитет и Техническа помощ възлиза на 6,673 млрд. евро – финансирани от ЕС и 1,345 млрд. евро съфинансирани от Република България.^[10] Към 29 февруари 2012 г. общата стойност на изплатените средства от страна на ЕС по оперативните програми възлиза на 1,343 млрд. евро (виж таблицата по-долу), което е около 20%. С тези темпове на усвояване към края на програмния период – 2013 г. страната вероятно ще е усвоила около 30-35%.

Финансово изпълнение на Структурните фондове и Кохезионния фонд на ЕС

ОП / Фонд	валута	Бюджет по оперативна програма - ЕС финансиране	Бюджет по оперативна програма - национално съфинансирание	Получени трансфери от ЕК към 29.02.2012	Платено към 29.02.2012		Общо платено към 29.02.2012
					ЕС - част	национално съфинансирание - част	
1	2	3	4	5	6	7	8=6+7
1. ОП "Транспорт" / ЕФРР и КФ	евро	1 624 479 623 €	379 001 543 €	536 677 312 €	404 487 874 €	91 182 353 €	495 649 730 €
ЕФРР	евро	368 809 731 €	65 084 070 €	187 406 744 €	135 454 037 €	23 603 854 €	159 357 601 €
КФ	евро	1 255 669 892 €	313 917 473 €	352 270 568 €	269 033 836 €	67 258 499 €	336 292 049 €
2. ОП "Околна среда" / ЕФРР и КФ	евро	1 460 425 481 €	334 322 604 €	216 520 611 €	166 266 035 €	38 787 103 €	205 033 128 €
ЕФРР	евро	439 059 208 €	77 481 030 €	54 458 679 €	38 671 889 €	6 718 566 €	44 790 458 €
КФ	евро	1 027 366 273 €	256 841 568 €	162 061 932 €	128 194 136 €	32 048 534 €	160 342 670 €
3. ОП "Регионално развитие" / ЕФРР	евро	1 361 083 545 €	240 161 214 €	274 458 358 €	292 716 714 €	91 655 891 €	344 372 004 €
4. ОП "Развитие на човешките ресурси" / ЕСФ	евро	1 031 789 136 €	182 060 436 €	191 783 134 €	165 091 076 €	32 683 237 €	217 764 913 €
5. ОП "Конкурентоспособност на българската икономика" / ЕФРР	евро	987 987 219 €	174 332 333 €	293 802 740 €	239 023 898 €	42 180 988 €	281 204 586 €
6. ОП "Административен капацитет" / ЕСФ	евро	153 670 724 €	27 118 363 €	45 146 782 €	45 122 633 €	7 062 818 €	53 085 451 €
7. ОП "Техническа помощ" / ЕФРР	евро	48 206 513 €	8 522 914 €	9 636 947 €	10 578 561 €	1 686 828 €	12 445 510 €
Сума		6 673 628 244 €	1 345 569 487 €	1 571 327 874 €	1 343 287 312 €	266 258 626 €	1 609 545 938 €

Източник: Министерство на финансите на Република България

Очевидно е, че при подобен нисък праг на усвояване България не може да компенсира намалелите ПЧИ и да съдейства ефективно за оживяване на икономиката и стимулиране на бизнеса. Следователно има нужда от внимателно анализиране на ситуацията, откриване на проблемите и намиране на път за тяхното разрешаване.

Проблемите свързани с усвояване на средства от европейските фондове и в частност от оперативните програми са много. Злоупотреби, корупция, некомпетентност са само някои от тях. Това стана и повод за острата реакция на Европейската комисия (ЕК), която посвети специален доклад на управлението на средствата от ЕС в България. Докладът беше публикуван през месец юли 2008 г., само година и половина след приемането на страната в ЕС. В заключението на документа се казва, че:

„България не е в състояние да се възползва пълноценно от това подпомагане поради сериозни слабости в административния и съдебния капацитет на местно, регионално и централно равнище. Българската държавна администрация страда от голямо текучество на персонал, непривлекателни заплати, които създават предпоставка за корупция и остарели, централизирани процедури. По-специално, колебанието да се използват изпълнителни правомощия за отстраняване на нередности и измами посредством незабавно обратно вземане на дадени вече средства или други защитни мерки и липсата де факто на независимост на националния орган за одит и на изпъл-

¹⁰ Министерство на финансите на Р България: <http://www.minfin.bg/bg/page/374>

нителните агенции пораждат сериозни притеснения. Липсата на отчетност и прозрачност при обществените поръчки е сериозен проблем.

Корупцията по високите и средните етажи, както и организираната престъпност изострят тези проблеми, свързани с обща слабост на административния и съдебния капацитет. Както се подчертава във всички доклади на Комисията по механизма за проверка и сътрудничество, включително в доклада, приет заедно с настоящото съобщение, необходими са траен ангажимент и резултати в борбата с корупцията и организираната престъпност. Това се отразява пряко на административния капацитет на България, а оттам и на нейната способност за осигуряване на стабилно управление и ефикасно усвояване на средства от ЕС. Необходимо е България не само да укрепи значително административния си капацитет, но и да намали драстично предпоставките за корупция по високите етажи и да се бори ефективно с организираната престъпност.”^[11]

Въпреки че бяха предприети някои мерки и ситуацията леко се подобри в доклада за напредъка на България по механизма за сътрудничество и проверка от месец юли 2010 г. отново се акцентира върху сходни проблеми:

„Сериозни слабости са установени при прилагането на законодателството за обществените поръчки в България. България възложи на компетентните органи да извършат проверки, при които бяха установени 60% нередности за всички проверени търгове. Нередностите достигат почти 100% при мащабни проекти за публични инфраструктури, за които органите са задължени да извършват предварителен контрол.

Същевременно административните и съдебните органи не могат да защитят обществените поръчки от конфликт на интереси по ефективен начин. Причина за това е наличието на редица слабости в структурите и процедурите. Капацитетът на административните органи за даване на консултации относно процедурите за обществени поръчки и за извършване на проверки е недостатъчен. Капацитетът на Агенцията за държавна финансова инспекция беше значително намален, в резултат на което агенция е извършила последващи проверки на едва 12 % от всички публични търгове през 2009 г. Същевременно при последващите административни проверки не се следва подходяща оценка на риска. С въвеждането на система за предварителен контрол следва да се допринесе за отстраняване на недостатъците в процедурата за големи структурни проекти. Агенцията по обществени поръчки обаче не разполага с достатъчно капацитет, за да извършва предварителни проверки на законността на търговете и да следи дали препоръките ѝ са изпълнени.”^[12]

България безспорно загуби много от слабото усвояване на средства от фондовете на ЕС. Новият програмен период – 2014-2020 г., обаче вече наближава. България ще трябва да се бори, ако не за увеличаване на средствата (предвид финансовата криза и неясното бъдеще на Еврозоната това е малко вероятен сценарий), то поне да договори нови 9 млрд. евро. В случая българското правителство не само ще трябва да води тежки преговори за получаване на достъп до по-големи финансови ресурси, но на практика, страната ще участва за първи път в тези дебати в качеството си на държава членка на ЕС.

¹¹ Доклад от Комисията до Европейския парламент и Съвета относно управлението на средства от ЕС в България, COM(2008) 496 окончателен, Брюксел, 23.7.2008 г., стр. 11: http://ec.europa.eu/cvm/docs/bulgaria_report_funds_20080723_bg.pdf

¹² Доклад на Комисията до Европейския парламент и до Съвета относно напредъка на България по механизма за сътрудничество и проверка, COM(2010) 400 окончателен, Брюксел, 20.7.2010 г., стр.7: http://ec.europa.eu/cvm/docs/com_2010_400_bg.pdf

Друго препятствие пред България може да се окаже планираният механизъм за поощрение и наказание. Идеята е да се отдели една сума във фонд, от който да се награждават тези регионите, които усвояват повече средства, а тези, които не изпълняват бюджетните си задължения да бъдат санкционирани като една от възможните мерки предвижда ограничаване на достъпа до фондовете. Проблемът идва и от това, че ако санкциите могат да бъдат наложени по точни критерии, за „наградния фонд“ не е ясно по какво ще бъдат оценявани страните. Новите членки на ЕС ще бъдат в неизгодна позиция спрямо по-старите членки, които ще се справят по-добре имайки предвид дългогодишния си опит.

С оглед на редицата нарушения при усвояването на средства от България, санкциите от страна на ЕК и дори спирането на част от финансирането се стигна до парадоксалната ситуация - най-бедната страна в съюза да се превърне в нетен донор^[13]. Предвид всичко това няма да е изненада, ако България получи по-малко средства за следващия програмен период. Възможност, която министърът по управление на европейските фондове Томислав Дончев не отхвърля: „Много е рано да се каже, но парите ни за следващия бюджетен период вероятно няма да са повече. Формално те няма да зависят от изпълнението на сегашния период, но вероятно ще има връзка“^[14].

Механизъм за сътрудничество и проверка

Механизмът за сътрудничество и проверка (МСП) беше въведен за първи път с приемането на България и Румъния в ЕС. Мотивът на ЕК беше свързан с недостатъчно добрата подготовка на двете страни по отношение на борбата с организираната престъпност, съдебната реформа и корупцията. Именно тези три области са обект на анализи и оценка в докладите на ЕК. Липсата на осезателни положителни промени в тези сфери доведоха до удължаване на мониторинговия механизъм и след 2009 г.^[15] като през юли 2012 г. ЕК ще изготви доклад обобщаващ постиженията на двете страни през изминалите пет години.

Последният, пети, годишен доклад на ЕК по МСП от юли 2011 г. констатира следното:

Реформа на съдебната власт

Нужно е да се въведе по-специализирано обучение, което да бъде съсредоточено по-конкретно върху повишаване на капацитета за разследване, необходим за воденето на ефективна борба с корупцията и организираната престъпност, по-специално когато става въпрос за сложни икономически и финансови разследвания. Все още липсват нужната прозрачност и надеждност при назначенията в съдебната власт, а нейната отчетност продължава да буди сериозно безпокойство. Недостатъците в съдебната практика не се анализират редовно и не се отстраняват, нито се стартират всеобхватни програми за обучение и схеми за наставничество. Като цяло пасивното отношение на ръководството на съдебната власт, Висшия съдебен съвет, главния прокурор и председателя на Върховния касационен съд към сериозните недостатъци в съдебната практика буди сериозно безпокойство.

¹³ Илиян Василев: България се превръща в нетен донор на ЕС. Публикувано на 23.07.2008 г. <http://www.mediapool.bg/>

¹⁴ Георгиев О. „9 млрд. евро на масата“, Светът през 2011, The Economist/Капитал, стр.34.

¹⁵ ЕК не възнамерява да даде край на изпитателния срок за страната ни. Публикувано на 17.7.2009 г. в <http://econ.bg/>

Борба с организираната престъпност

България следва да продължи усилията си за реформа в полицията и да обвърже тази реформа с по-мощна реформа на досъдебните разследвания. За тази цел е необходимо да се изгради ефективно оперативно сътрудничество с прокуратурата и останалите органи, да се използват съвместни екипи при всички тежки престъпления и да се инвестира в оборудване и специализирано обучение. Въпреки постоянните действия, които полицията предприема за борба с организираната престъпност, е необходимо цялостните резултати значително да се подобрят. Наблюдават се слабости при събирането на доказателства, защитата на свидетели, стратегиите за разследване, всеобхватните финансови разследвания и обезопасяването на имущество.

Борба с корупцията

Все още не са отчетени убедителни резултати в борбата с корупцията по високите етажи. Окончателните и изпълнени присъди в тази област все още са много малко и няма признаци за активни целенасочени действия срещу корупцията по високите етажи. Комисията установи сериозни слабости в съдебната практика и разследването. Тези слабости са свързани най-вече със събирането на доказателства, защитата на свидетели и цялостната липса на стратегии за провеждане на разследванията, на всеобхватни финансови разследвания и на обезопасяване на имуществото. Координирането на действията в самата прокуратура и между прокуратурата и полицията следва да бъде подобро. Тези слабости се допълват от остарели Наказателен кодекс. Съдебната практика е толерантна и прекалено предпазлива, като се отделя твърде много внимание на процедурите за сметка на вземането на решения.

Планът за действие за борба с организираната престъпност от 2010 г. не бе напълно изпълнен и не бе актуализиран през 2011 г., което затруднява изпълнението и координирането на свързаните с него действия. В началото на 2010 г. бе стартиран всеобхватен проект за анализирането и изготвянето на мерки за борба с корупцията във всички сфери на администрацията, но той все още не е довел до осезаеми резултати, нито пък има график за изпълнението му.

В заключението на доклада се споменава: „Налице е неотложна необходимост от подобряване на отчетността и професионалната практика в съдебната власт и разследващите органи, за да бъдат постигнати убедителни резултати в борбата с корупцията и организираната престъпност. Национален приоритет за България следва да бъде незабавното продължаване на изпълнението на стратегията за съдебни реформи и предприемането на по-нататъшни действия за основно реформиране на съдебната система.”^[16]

Докладите на ЕК по механизма за сътрудничество и проверка показват ясно проблемите, които трябва да се решат и дават препоръки как това може да стане. Неразбирането или по-скоро нежеланието за промяна от страна на българските институции не води до по-положителни доклади, които, макар и да се отрича от ЕК, са ключов показател за оценка, дали България е готова да се присъедини към Шенгенското пространство.

Присъединяването на България към Шенген

През 1985 г. в малкото люксембургско градче Шенген се подписва споразумение между Франция, Германия (Федерална република Германия), Белгия, Нидерланд

¹⁶ Доклад на Комисията до Европейския парламент и Съвета относно напредъка на България по механизма за сътрудничество и проверка, COM(2011) 459 окончателен, Брюксел, 20.7.2011 г. http://ec.europa.eu/cvm/docs/com_2011_459_bg.pdf

дия и Люксембург за отпадане на граничните проверки по вътрешните граници на тези страни. Впоследствие със създаването на ЕС с договора от Маастрихт от 1992 г. и последвалия го договор от Амстердам, Шенгенското споразумение става част от общностното право (*acquis communautaire*). Днес то обхваща население от над 400 млн. души^[17] в 26 европейски държави – 22 страни членки на ЕС и 4 – страни съставляващи Европейската асоциация за свободна търговия (ЕАСТ) Исландия, Лихтенщайн, Норвегия и Швейцария.

България и Румъния все още не са част от Шенгенското пространство въпреки, че това трябваше да стане факт до края на март 2011 г.^[18] В момента никой не се наема да прави точни прогнози кога това ще се случи. Вероятно повече яснота ще има през септември 2012 г.^[19] Въпросът в случая е не дали, а кога България ще се присъедини към Шенген. Това, което е по-важно обаче са какви ще бъдат ползите за българските граждани от членството и какви рискове крие това за България.

Рискове за България от членството в Шенгенското пространство

На първо място стоят опасенията от преориентирането и засилването на нелегалната имиграция от страните от Северна Африка и Близкия Изток, която в момента е насочена главно към Малта, Италия и Гърция. Голяма част от нелегалния поток имигранти минава през Турция, с която България има обща граница. Силният имиграционен натиск по границата с Турция може сериозно да застраши сигурността на страната.

В случай, че България не успее да се справи със задълженията си за охрана на външните граници на ЕС и допусне силен миграционен натиск или явления свързани с организираната престъпност, това ще окаже силно негативен ефект върху имиджа на страната в ЕС и ще постави под сериозно съмнение възможността ѝ да бъде надежден европейски партньор.

Като пълноправен член на Шенгенското пространство България ще има достъп до Шенгенската информационна система (ШИС). Тя съдържа огромен брой данни за преминаващите хора и превозни средства през Шенгенското пространство. Предвид проблемите с корупцията и организираната престъпност в България възниква сериозен риск от злоупотреба с тези база данни, което застрашава сигурността на гражданите и тяхната собственост.

Ползи за България от членството в Шенгенското пространство

За повечето българи влизането в Шенген ще означава не само отпадане на паспортните проверки по границите с Гърция и Румъния, но и избягване на всякакви опашки по границите с Европа.

Членството в Шенген ще насърчи икономическата интеграция. Пазарът ще стане по-регионален и по-малко национален, което увеличава, както конкуренцията, така и възможностите за правене на бизнес и привличането на повече инвестиции.

Влизането в Шенген ще улесни търговията с останалите шенгенски държави. Един от стимулите ще бъде в туризма, където ще могат да се правят вече комбинира-

¹⁷ Европейска комисия, Генерална дирекция Вътрешни работи: http://ec.europa.eu/home-affairs/policies/borders/borders_schengen_en.htm

¹⁸ В-к „Капитал“ 1.10.2010 г.:

http://www.capital.bg/politika_i_ikonomika/bulgaria/2010/10/01/970427_shte_preskochim_li_shengen/

¹⁹ <http://dnes.dir.bg/temite/tag/shengen-51752>

ни пакети, които включват и България. Например, ако руски туристи са на почивка в Гърция, те ще могат да посетят и България без да вадят допълнително визи.

Присъединяването към Шенгенското пространство ще се отрази положително върху местния бизнес и потребителите в България. Бизнесът ще има възможност да привлече повече клиенти от съседните държави или директно да се разраства – в търговия, производство, услуги, към съседни страни. Потребителите ще печелят както от достъпа до алтернативни възможности за пазаруване, така и от оптималните цени при засилената конкуренция в широк регионален пазар.

Членството на България в Шенген безспорно е свързано с редица ползи за българските граждани. За да могат обаче те да се възползват пълноценно от тях се налага България да бъде добре подготвена за потенциалните рискове и опасности, които крие пълноправното членство в Шенген.

Българите и ЕС

С оглед на петата годишнина от членството на България в ЕС е интересно да се види какво мисли българското общество за ЕС и какви са неговите очаквания за развитието на съюза. Цифрите по-долу са на база на изследване на „Евробарометър“^[20].

Според проучването 93% от анкетираните са на мнение, че състоянието на българската икономика като цяло е лошо, което е значително повече от средното за ЕС, където 68% от смятат, че родните им икономики са в лошо състояние. На въпросите как оценявате финансовото състояние на домакинството си и положението с работата си 65% от европейците твърдят, че финансовата ситуация в домакинството им е добра, а 55% считат, че в работата им нещата вървят добре. Процентът на българите отговорили на тези въпроси е почти същия, но с противоположен знак. 64% от българските граждани твърдят, че финансовото състояние на домакинството е зле, докато 48% изказват недоволство от работата си.

По отношение на очакванията на европейците и българите за бъдещето почти няма разлика – 23% от европейците смятат, че ситуацията ще се подобри, 44%, че ще остане същата, а 28%, че ще се влоши. За България процентите са съответно – 21%, 45%, 24%.

За българите най-големите проблеми, с които се сблъсква страната им са: безработица – 49%, покачване на цените – 41%, икономическата ситуация – 38%, здравеопазване – 21% и престъпност – 19%. Средните нива за ЕС са съответно – безработица – 42%, покачване на цените – 27%, икономическата ситуация – 30%, здравеопазване – 14% и престъпност – 15%. На въпроса обаче, кои са най-големите проблеми, с които вие се сблъсквате в момента 62% от българите отговарят – покачващите се цени. За сравнение само 46% от европейците са на същото мнение.

Интересно е да се отбележи, че след пет години в ЕС българите продължават да възприемат ЕС положително като 60% от тях твърдят, че имат доверие в ЕС, докато за европейците резултатът е 41%. Това може да се обясни с ниското доверие в националните институции – 20% за Народното събрание и 30% за правителството, което кара българите да виждат алтернатива в ЕС. Това твърдение се потвърждава и от отговорите, които българите дават на въпроса кои институции могат най-добре да се справят с ефектите от финансовата и икономическата криза. На първо място българите поставят ЕС – 33%, на второ Г-20 (организация, в която България дори не участва) – 19% и чак на трето националното правителство – 15%.

²⁰ Виж Евробарометър: http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb75/eb75_fact_bg_en.pdf

Не на последно място е важно да се види и мнението на българина за това, къде най-напред трябва да се изразходва бюджета на ЕС. На първите две места с по 59% българите поставят заетостта и икономическия растеж, докато за европейците съотношението е съответно 42% и 40%. На трето място за българите е общественото здраве – 44%, а на четвърто селското стопанство – 39%. Инвестициите в образование и обучение за българите са чак на пето място с 28%, докато 39% от европейците считат че трябва да се инвестира в образование.

От тези данни може да се направи извода, че пет години по-късно българите остават еврооптимисти. Това обаче се дължи не толкова на постиженията на ЕС, колкото на възприятията на българите за ЕС като нещо добро и положително. Този фактор в съчетание с разочарованието от националните институции, които не успяват да се справят с проблемите кара българите да търсят решенията другаде – в ЕС. От данните става ясно, че българите искат ЕС да преразпределя най-много средства за заетост, стимулиране на икономиката, здравеопазване и селско стопанство като оставят чак на пето място образованието, фактор без който няма как да имаш работеща икономика, здравеопазване и висока заетост. Очевидно проблемът е не само в управлението на страната, но и в начина на мислене, който трябва да се промени.

Заклучение

Пет години след като България стана пълноправен член на ЕС страната продължава да е обявявана като най-бедната в съюза. Световната финансова криза също изигра силно негативна роля за икономическото развитие на страната като последиците от нея все още не са преодоляни. Некомпетентността и липсата на достатъчен административен капацитет, както и неубедителните резултати от борбата с организираната престъпност, реформата в съдебната система и противодействието на корупцията са сред основните причини за ниските нива на усвояване на средства от европейските фондове, както и за слабия интерес от страна на големите чужди инвеститори да инвестират повече средства в българската икономика. Критичните доклади на ЕК по МСП пък не дават шанс на страната да се присъедини скоро към Шенгенското пространство. Всичко това съчетано с очакването на българите ЕС да разреши вътрешните проблеми на страната вместо тях не дават повод за оптимизъм в следващите години.

Това, което трябва да се направи е да се предприемат реални и ефикасни действия за борба с организираната престъпност и корупцията. Реформиране на съдебната система, но не на думи, а на практика. Повишаване на административния капацитет, което да доведе до по-голямо усвояване на средства. Успешното изпълнение на тези задачи ще направи страната по-привлекателна за чуждите инвеститори и ще отвори пътя на България към Шенген. Преди всичко това да се случи обаче българските граждани трябва да осъзнаят, че не ЕС, а те самите са двигателя на промените. Те са тези, които могат и трябва да изискват управляващите да извършат нужните промени. В противен случай след още пет години не би трябвало да се учудваме, ако България е последна не само в ЕС, но и в Европа.

Литература:

1. Евростат:
<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tec00114>

2. Евростат:
<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&language=en&pcode=tsieb060&tableSelection=1&footnotes=yes&labeling=labels&plugin=1>
3. Евростат:
<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&language=en&pcode=teilm020&tableSelection=1&plugin=1>
4. „Текущо икономическо развитие на България. Избрани теми, януари 2012”. Дирекция: Икономическа и финансова политика, Министерство на финансите на Р България.
5. Доклад по отчета за изпълнението на Държавния бюджет на Р България за 2010 г. Министерство на финансите на Р България.
6. Министерство на финансите на Р България: <http://www.minfin.bg/bg/page/374>
7. Доклад от Комисията до Европейския парламент и Съвета относно управлението на средства от ЕС в България, COM(2008) 496 окончателен, Брюксел, 23.7.2008 г. :http://ec.europa.eu/cvm/docs/bulgaria_report_funds_20080723_bg.pdf
8. Доклад на Комисията до Европейския парламент и до Съвета относно напредъка на България по механизма за сътрудничество и проверка, COM(2010) 400 окончателен, Брюксел, 20.7.2010 г.:
http://ec.europa.eu/cvm/docs/com_2010_400_bg.pdf
9. Георгиев О. „9 млрд. евро на масата”, Светът през 2011, The Economist/Капитал, стр.34.
10. Доклад на Комисията до Европейския парламент и Съвета относно напредъка на България по механизма за сътрудничество и проверка, COM(2011) 459 окончателен, Брюксел, 20.7.2011 г.
http://ec.europa.eu/cvm/docs/com_2011_459_bg.pdf
11. В. „Капитал” 1.10.2010 г.:
http://www.capital.bg/politika_i_ikonomika/bulgaria/2010/10/01/970427_shte_preskoc_him_li_shengen/
12. Европейска комисия, Генерална дирекция Вътрешни работи:
http://ec.europa.eu/home-affairs/policies/borders/borders_schengen_en.htm
13. Евробарометър:
http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb75/eb75_fact_bg_en.pdf

Научен консултант: проф. д.с.н. Михаил Мирчев